21. 9. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Některé aspekty výkonu autorského dozoru (se zohledněním právní úpravy v novém stavebním zákoně)

Ustanovení § 152 odst. 4 zákona č. 183/2006 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Stavební zákon“), resp. ustanovení § 161 odst. 2 zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon (dále jen „Nový stavební zákon“ nebo „NSZ“) ukládá stavebníkům zvláštní povinnost ve vztahu k provádění staveb, které jsou veřejnými zakázkami (tedy jejichž náklady na realizaci jsou alespoň částečně kryty z veřejných rozpočtů[1]) a zároveň jsou realizovány stavebním podnikatelem[2], a to konkrétně zajištění výkonu autorského dozoru projektanta při jejich realizaci.

Při zadávání veřejných zakázek se tak zadavatelé nezřídka ocitají právě v pozici stavebníka, jehož povinností je provádět stavební práce v souladu s výše citovaným ustanovením. Ačkoliv se tato povinnost může jevit poměrně jasná a jednoduchá, při snaze zajištění výkonu autorského dozoru může vyvstat řada problematických otázek počínaje vymezením pojmu „autorský dozor projektanta". Na některé problematické aspekty bychom rádi upozornili níže.

Autorský dozor projektanta – legislativní vymezení

V kontextu stavebního práva není v současně platné a účinné právní úpravě (představované Stavebním zákonem a souvisejícími prováděcími předpisy) zahrnuta definice pojmu „autorský dozor projektanta“ (případně jen pojmu „dozor projektanta“). Přičemž situace nebude diametrálně odlišná ani v souvislosti s nabytím účinnosti Nového stavebního zákona[3].

I přes přetrvávající absenci zákonné definice pojmu autorský dozor projektanta, lze náplň této funkce chápat jako soubor činností vykonávaných zpravidla zpracovatelem projektové dokumentace pro vydání stavebního povolení, ohlášení stavby[4], popř. dokumentace pro provádění stavby, jež je prováděna obvykle na základě smluvního ujednání mezi projektantem a stavebníkem po dobu provádění stavby.

Autorským dozorem se přitom ověřuje zejména soulad prováděné stavby s ověřenou projektovou dokumentací, tedy vyjádřeno jinak, zajištění, aby stavba byla prováděna v souladu s povolením stavebního úřadu. Tuto povinnost má stavebník rovněž již podle velmi obecně formulovaného ustanovení § 152 odst. 1 Stavebního zákona, jež stanoví, že: *„Stavebník je povinen dbát na řádnou přípravu a provádění stavby…“*.[5]

Lze zde vnímat jakýsi dvojí dohled nad výkonem „řádného provádění stavby“ (čímž se nepochybně rozumí i její provádění v souladu s ověřenou projektovou dokumentací), neboť jednak jej musí zajistit sám stavebník (a to v rámci řádného provádění stavby, a to nejčastěji prostřednictvím technického dozoru investora) a jednak souběžně i projektant, který bude při provádění stavby vykonávat autorský dozor s podobným cílem.

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že dílčí úprava (doplnění) právní úpravy v podobě NSZ představuje jen určitou konkretizaci doposud obecně formulované povinnosti stavebníka při provádění stavby dle § 152 odst. 1 Stavebního zákona.

Autorský dozor projektanta vykonává oprávněná osoba

Z § 152 odst. 4 Stavebního zákona, resp. z § 161 odst. 2 Nového stavebního zákona, vyplývá, že autorský dozor vykonává fyzická osoba oprávněná podle zvláštního předpisu, tj. dle zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (dále jen „*Autorizační zákon*“). V souladu s Autorizačním zákonem je autorský dozor projektanta oprávněn vykonávat autorizovaný architekt dle § 17 odst. h), autorizovaný inženýr dle § 18 písm. j) a autorizovaný technik dle § 19 písm. e), a to v rozsahu oboru, případně specializace, pro kterou mu byla udělena příslušná autorizace[6].

V některých zdrojích se lze setkat s názorem, že autorský dozor projektanta může vykonávat pouze autorizovaná osoba, jež je zároveň zpracovatelem (autorem) projektové dokumentace. Při samotné realizaci staveb lze vnímat vhodnost a praktičnost tohoto postupu zejména v tom, že zpracovatel projektu by měl znát své dílo (tj. v tomto případě projektovou dokumentaci) nejlépe, tudíž by měl logicky zajišťovat kontrolu, zda je stavba prováděna v souladu s jeho dílem. Dle našeho názoru se ovšem jedná o zužující pohled na interpretaci osoby vykonávající autorský dozor, který nemá oporu v právní úpravě.

Lze tedy argumentovat, že relevantní právní předpisy neukládají mimo výše uvedenou povinnost (tj. že dozor projektanta má vždy zajistit autorizovaná osoba), další limitace. Není pro výkon autorského dozoru tedy rozhodné, zda konkrétní autorizovaná osoba je (či není) autorem projektové dokumentace.

Další argument lze spatřovat v tom, že povinnost zajistit autorský dozor projektanta nad prováděním stavby ukládá zákon stavebníkovi (při zadávání veřejných zakázek tudíž zadavateli), nikoliv samotnému projektantovi. Pokud by však autorský dozor mohl vykonávat pouze autor projektové dokumentace, tak v případě, že autor projektu nemůže z jakéhokoli důvodu autorský dozor vykonávat (nemoc, úmrtí, odejmutí autorizace) anebo nechce tuto činnost vykonávat, stavebník by nedostál své zákonné povinnosti (což by mohlo ohrozit stavbu, jež je navíc realizována z veřejných prostředků). Nelze přijmout ani závěr, že by byl stavebník v takovém případě zbaven své povinnosti zajistit při provádění stavby autorský dozor projektanta a mohl provést stavbu bez této kontroly.

Zužující přístup k výkonu funkce autorského dozoru by dle našeho názoru také nereflektoval možnou kolizi plurality zpracovatelů jednotlivých stupňů projektové dokumentace. Uvážíme-li příklad, že by dokumentaci pro územní rozhodnutí vypracoval *projektant A*, ale projektovou dokumentaci pro stavební povolení, příp. pro provádění stavby vypracoval již *projektant B*, a oba by měli zájem vykonávat autorský dozor při realizaci stavby. Lze předpokládat, že v takovém případě bude na rozhodnutí stavebníka, kterého zpracovatele dokumentace si vybere (čímž není vyloučena možnost, že by mohl být autorský dozor zajišťován oběma uvedenými projektanty současně; event. aby výkonem autorského dozoru byla pověřena jiná autorizovaná osoba). Omezení (ba dokonce zapovězení) této možnosti volby stavebníka by se jevilo dosti neúčelné a v praxi značně problematické.

Lze proto uzavřít, že autorský dozor může vykonávat kterákoli autorizovaná osoba[7].

Výkon autorského dozoru se zohledněním autorských práv

Pakliže bude výkon autorského dozoru zastávat osoba odlišná od zpracovatele projektové dokumentace, je nezbytné nejprve dostatečně ošetřit autorská práva zpracovatele projektové dokumentace, na jejímž základě má být autorský dozor projektanta vykonáván.

Projektová dokumentace bývá předmětem ochrany autorským právem, neboť zpravidla naplňuje

definiční znaky autorského díla ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen *„Autorský zákon“*)[8], a jedná se tedy o jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora (v tomto případě projektanta), jenž je zároveň vyjádřen v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické. Jestliže je seznáno naplnění výše uvedených znaků, lze projektovou dokumentaci chápat jako architektonické dílo[9] (jež je výsledkem smíšené činnosti architektonicko-tvůrčí a činnosti stavebně-technické), na nějž se vztahuje autorskoprávní ochrana dle Autorského zákona.[10] Pro vyloučení pochybností a za účelem předcházení interpretačních problémů by proto stavebník měl optimálně již ve smluvním ujednání s autorem projektové dokumentace vymezit rozsah uživatelským, příp. zásahovým oprávněním, a to zejména pro případ, pokud do budoucna uvažuje, že by byl autorským dozorem pověřen někdo jiný než autor projektové dokumentace. Stavebník by si tak měl zajistit oprávnění dílo užít (resp. oprávnění k výkonu tohoto práva, a to zejména prostřednictvím licence) ve smyslu § 12 odst. 1 Autorského zákona.

Se zřetelem na klíčový význam licence pro budoucí nakládání s projektovou dokumentací, není radno podceňovat obsah tohoto smluvního ujednání již ve smlouvě, jejímž předmětem je zpracování projektové dokumentace.[11]

Smluvní zajištění rozsahu činností při výkonu autorského dozoru

Jak již bylo uvedeno výše, žádné ustanovení přesně nedefinuje výkon autorského dozoru a s tím související rozsah prováděných činností. Z tohoto důvodu je třeba rozsah činností uvést, pokud možno co nejpřesněji, ve smluvním vztahu mezi stavebníkem a autorizovanou osobou. Rozsah autorského dozoru tak může být specifikován ve smlouvě o dílo (pokud je autorský dozor součástí předmětu díla, tj. zhotovení dokumentace a provádění souvisejících výkonů), případně ve smlouvě příkazní nebo inominátní (pokud je výkon autorského dozoru řešen smluvně až dodatečně, samostatnou smlouvou).

S přihlédnutím k zavedené praxi ve stavebnictví lze seznat, že předmět výkonu autorského dozoru spočívá alespoň v těchto činnostech:

- účast na jednáních mezi stavebníkem a zhotovitelem stavby;
- kontrolu dodržení dokumentace s přihlédnutím k podmínkám určeným stavebním povolením, s poskytováním vysvětlení potřebných pro plynulost výstavby;
- účast na kontrolních dnech a kontrolních prohlídkách stavby;
- dohled nad odstraněním zjištěných vad a nedodělků apod.

Výstupem postupu jsou záznamy o autorském dozoru, provedené do stavebního deníku a poskytnuté stavebníkovi stavby, a výsledné stavební dílo, realizované v souladu s ověřenou projektovou dokumentací[12].

Autorský dozor je tak vykonáván v souladu obsahem smluvního ujednání mezi stranami. Jak vyplývá z judikatury, samotná skutečnost, že byla uzavřena smlouva na výkonu autorského dozoru, neumožňuje bez dalšího činit kroky osobě vykonávající autorský dozor, jež nebyly smluvně upraveny (například autorský dozor není bez dalšího oprávněn smluvit se zhotovitelem díla změnu ve způsobu provedení díla)[13].

Závěr

Zákonná úprava výkonu autorského dozoru projektanta v kontextu stavebního práva je velmi strohá.

Změnu nepřinese ani Nový stavební zákon. I přesto lze seznat, že povinnost zajistit autorský dozor projektanta směřuje k prohloubení kontroly kvality stavebních prací u staveb, u nichž jsou náklady jejich realizace alespoň částečně kryty z veřejných rozpočtů, a tyto stavby jsou současně prováděny stavebním podnikatelem coby zhotovitelem. Povinnost zajistit autorský dozor při realizaci těchto staveb nese stavebník (v případě veřejných zakázek zadavatel).

Výkon autorského dozoru může dle našeho soudu vykonávat kterákoliv autorizovaná osoba dle Autorizačního zákona (tj. autorizovaný architekt, autorizovaný inženýr a autorizovaný technik) v rozsahu oboru, pro nějž mu byla udělena příslušná autorizace. Nemusí se nezbytně jednat o autora projektové dokumentace, na základě které je stavba realizována.

S ohledem na absenci koherentní právní úpravy výkonu autorského dozoru, odvozuje autorizovaná osoba vykonávající autorský dozor své povinnosti ze smluvního ujednání se stavebníkem (resp. zadavatelem), ve kterém by měla být jeho činnost přesně vymezena, a to co do rozsahu a odpovědnosti.

Závěrem lze proto doporučit věnovat zvýšenou pozornost znění smlouvy, na jejímž základě má být výkon autorského dozoru vykonáván (a to s předcházejícím zohledněním autorských práv k projektové dokumentaci či licenčních ujednání k užití projektové dokumentaci).

Mgr. Kristýna Dvořáková,
advokátní koncipientka

Mgr. David Mareš, Ph.D.,
advokát

MT Legal s.r.o., advokátní kancelář

Praha | Brno | Ostrava

Tel.: +420 222 866 555
Fax: +420 222 866 546
e-mail: info@mt-legal.com

---

[1] Půjde tak nejen o stavby financované ze státního rozpočtu, ale i z prostředků jiných veřejných rozpočtů, např. rozpočtů územních samosprávných celků či rozpočtů státních fondů (typicky Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond rozvoje bydlení), včetně rozpočtu Evropské unie.

[2] Dle § 2 odst. 2 Stavebního zákona (resp. § 14 písm. d) Nového stavebního zákona) je stavebním podnikatelem osoba oprávněna k provádění stavebních nebo montážních prací jako předmětu své činnosti podle zvláštních právních předpisů, tj. podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském

podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

[3] Nový stavební zákon má dělenou účinnost, přičemž citovaná ustanovení tohoto zákona v tomto článku nabydou účinnosti ke dni 1. 1. 2024.

[4] Pro úplnost lze uvést, že s účinností Nového stavebního zákona bude dokumentace pro vydání stavebního povolení a dokumentace pro ohlášení stavby (resp. dokumentace pro vydání společného povolení) nahrazena dokumentací pro povolení stavebního záměru.

[5] V komparaci s NSZ je nově zhotovitel v souladu s § 163 odst. 1 NSZ povinen dbát na řádnou přípravu a provádění stavby. Zhotovitelem se ve NSZ rozumí stavebník v případě svépomocné formy výstavby nebo stavební podnikatel.

[6] Pro přehlednost lze rovněž uvést, že se lze setkat s označením „autorizovaný stavitel“, jímž je autorizovaný inženýr nebo technik činný v oblasti realizace staveb dle § 13 Autorizačního zákona.

[7] § 14 písm. b) NSZ: „Projektantem se rozumí fyzická osoba oprávněná podle Autorizačního zákona ke zpracování územně plánovací dokumentace, územní studie a projektové dokumentace.“

[8] „Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam“.

[9] Věta druhá § 2 odst. 1 Autorského zákona.

[10] V praxi se lze setkat s přístupem, že je projektová dokumentace bez dalšího vždy chápána jako autorské dílo dle § 2 odst. 1 Autorského zákona. S tímto se však nelze zcela ztotožnit, neboť záležitost, kterou je třeba předně zkoumat v konkrétní dokumentaci, je míra kreativity v procesu zpracování. Pokud zpracování vyžaduje originální myšlení a tvůrčí přístup, vytváří se tím nové autorské dílo dle § 2 odst. 1 Autorského zákona. Na druhou stranu, pokud by v některých případech nedocházelo k výraznému tvůrčímu vyjádření a podíl tvůrčí práce by byl značně omezen, pak zpracování nespadá do kategorie jedinečného tvůrčího díla ve smyslu citovaného ustanovení (toto je ostatně definiční přístup k jakémukoli autorskému dílu, u něhož se zkoumá prvek originality). V případě, že se jedná o vícestupňovou projektovou dokumentaci stavby, každý následující krok představuje zpracování díla, které vychází z předchozího díla. Je tak třeba analyzovat, za jakých okolností je možné z hlediska autorského práva využít dokumentaci zpracovanou jedním autorem pro jednu úroveň jako podklad pro následující dokumentaci zpracovanou jiným autorem, a zda (v jakém rozsahu) jednotlivé stupně projektové dokumentace naplňují znaky autorského díla.

[11] V souladu s § 61 odst. 1 Autorského zákona, platí, že autor poskytl licenci k účelu vyplývajícímu ze smlouvy, není-li sjednáno jinak. K užití díla nad rámec takového účelu je objednatel oprávněn pouze na základě licenční smlouvy, nevyplývá-li z Autorského zákona něco jiného.

[12] Více technických podrobností k výkonu autorského dozoru projektanta (AO) dostupné online

>>>zde.

[13] Tento závěr vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3948/2007, v rámci nějž je také uvedeno, že: „…tak by tomu bylo jen v případě, jestliže by smlouva obsahovala zmocnění autora projektu k takovému jednání jménem objednatele.“

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Judikatura: smluvní sjednání prekluzivní lhůty je obecně platné (FIDIC)
- Civilněprávní prostředky ochrany při koupi falzifikátu
- Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů
- Konec zákonné koncentrace řízení? Návrh Nejvyššího soudu před Ústavním soudem
- Soudní poplatky v řízení o rozvodu manželství a úpravy poměrů k nezletilému dítěti po tzv. rozvodové novele
- Imise ve stavebním řízení aneb kde končí veřejný zájem a začíná soukromé právo?
- Užívání prostoru nad pozemkem třetí osobou
- Přístup k nemovitosti přes pozemek třetí osoby
- PŘEHLEDNĚ: Jak funguje předkládání plné moci? Postačí soudu jen její „fotokopie“? Aneb vývoj právní úpravy požadavků na plnou moc v našem právním systému.
- Využívání nástrojů umělé inteligence: proč je GDPR relevantní?
- Transfer Pricing: Na co si dát pozor s blížícím se koncem roku